

IROKELTSKÉ MÝTY

- také u Irů postrádáme mýty o stvoření i kosmogonii
- nejstarší keltský kmen, který přišel do Irska (země Erin), byli **Pritani** (Priteni), podle nichž se dnes jmenuje Británie
- jeden z nejstarších mýtů irských Keltů popisuje rituál v souvislosti se **zvolením krále**, později nahrazený korunovací (písemně zaznam. ve **12. stol.** dvorní kaplan anglického krále Jindřicha II.)
 - všichni obyvatelé Uladu se při volbě krále **shromáždili** na jednom místě, kam přivedli **bílou klisnu**, s níž nastupující král před všemi přítomnými „zvířecky“ **obcoval**, čímž měl dát najevo, že kdo nebyl určen, aby se stal panovníkem, je jako **zvěř**
 - pak klisnu **zabili**, rozporcovali, **uvařili** – a ve vodě, v níž ji vařili, přichystali **koupel** pro nového krále, jenž do ní usedl, přičemž mu předložili její uvařené **maso** a on spolu se svými lidmi rituálně zabitou klisnu **snědl** a z **vývaru**, ve kterém se koupal, zároveň **pil** – a to nikoli z nádoby či ruky, ale srkal pouhými ústy
 - tím byla rituálně utvrzena jeho **královská moc...**

- poznámky k mýtu:
 - král se s bílou klisnou spojil **posvátným sňatkem**, v koupeli se symbolicky ponořil do **lůna Matky Země** a v kultovním pokrmu přijal její **substanci** – bílá klisna zastupovala Matku Zemi (odtud už není daleko k velšské **jezdkyni** na bílém koni **Rhiannon**)
 - v souvislosti s **bílým koněm viz slunce**, které mělo pro Kelty **mužský i ženský aspekt** zároveň – a bílý kůň byl pro indoevropská etnika **symbolem slunce...**
 - **král** ve starých kulturách **odpovídal** ve své zemi za vše: za **počasí i růst** rostlin, za **plodnost** a **zdraví** stád i lidí atd. – to by nebylo možné bez jeho rituálního **spojení s Matkou Zemí**
 - když propukl **mor** nebo jiné hrůzy, krále **sesadili** nebo rovnou **zabili** (rituální zabití krále bylo ve starých kulturách rozšířeno a bylo podle všeho běžné i v Irsku)
 - král nebyl usmrcen proto, že by něco opomněl (tedy za trest), jeho zabití bylo spíše **obětí bohům**, kteří se po smrti starého krále usadili v **novém panovníkovi**

Mýty o osidlování Irska:

- hlavní funkcí těchto mýtů je historické vysvětlení **přítomnosti Keltů** v Irsku:
 - nejstarší z nich zapsány v tzv. **Knize žluté krávy** kolem roku **1100** podle starých tradovaných **vyprávění** a líčí příchod a osudy **několika vln přistěhovalců**, přičemž ze spisů jasně nevyplývá, zda šlo v narativní tradici o **lidi** či **bohy**
- přehled **mytických vpádů** a událostí s nimi souvisejícími:
 - 1)** před potopou měla Irsko obývat **Cessair** s 50 ženami a 3 muži, není o nich však nic známo (snad matriarchální kultura)
 - 2)** nedlouho po potopě připlul **Partholon** s 24 muži, 24 ženami a 3 druidy:
 - ostrov byl tehdy porostlý **lesy** a žily na něm strašlivé **průhledné bytosti**, jimiž bylo možno procházet
 - byla tam **hojnost** zvěře a ryb

- lid se rozrostl, **vyklučil** zemi a začal chovat **dobytek**
- museli se však bránit původním obyvatelům Irska – dávnověkým jednorukým, jednohým a jednookým obludám **fomoirům** (česky zvaní též fomorové / fomořané: asi jacísi mytičtí představitelé **chaosu**, démoni podobní **kyklopům**), kteří byli podle mýtů **původními obyvateli** Irska
- vypukl **mor** a zahubil všechny příchozí – až na **muže** jménem **Tuan**, který žil se **zvířaty** a časem zapomněl vše lidské, stal se však **mytickým patronem** irských Keltů
- jednou při burácení hromu jako při konci světa **usnul** vyčerpáním: zdálo se mu, že je **jelenem**, a když procitl, stal se jeho sen **skutečností**... jako jelen **omládl**, cítil se svěží a silný a stal se **králem jelenů** na irském ostrově (snad souvislost s jelením bohem galských Keltů? viz **Cernunnos**)

3) o 30 let později připlul **Nemed** s loďstvem 34 člunů:

- při snahách o přistání jich však většina jeho druhů uhynula ve velké **bouři** s mohutnými vlnami, což způsobili **fomoirové**

- z Nemedova lidu zbyly jen **4 páry**, které se rozrostly na **4.000 párů** krásných, silných lidí a dobrých bojovníků – jednoho dne však **zmizeli...**
- údajně na ně tak urputně dotírali **fomoirové**, že Irsko opustili – část lidí uprchla do **Anglie**, část do **Řecka** (odkud údajně předtím připluli)
- podle jiné verze museli každoročně **obětovat fomoirům** 2/3 nově narozených dětí a 2/3 sklizené úrody i výrobků, proto prchli...
- jelení bůh **Tuan** pak našel jen jejich vybělené **kosti**, protože však zestárl, zemřel a tentokrát se **zrodil** v podobě **kance** a byl znovu mladý, silný a bojovný, ujal se **vlády nad černou zvěří** Irska

4) pak přišli **Firbolgové**:

- řada prehistorických **pevností** a **mohyl** na Z Irska i přilehlých ostrovech se odvozuje od nich
- podle historických mohlo jít o dobu cca **500 př.n.l.**
- **zúrodnili kamennou poušť** na ostrovech tím, že na zídkami ohrazená pole nanášeli střídavě vrstvu **písku** a **chaluh** (vznikla úrodná půda)
- podle některých verzí mýtů byli Firbolgové **elfy**
- **Tuan** opět zestárl, zemřel a nyní se znovuzrodil v podobě **orla**

5) objevil se lid „orlí“ bohyně Danu zvaný Danannové:

- po připlutí své **lodě spálili**, odhodláni už zůstat
- jiní říkali, že sestoupili z **oblaků** (viz americké kmeny v domnění, že **Kolumbova výprava** přicestovala z nebes, protože viděli, že připluli z míst, kde se na obzoru dotýká nebe s hladinou oceánu)
- mezi dosavadními **Firbolgy** a nově příchozími Dananny (zvaní též lid bohyně Danu) došlo k velké **bitvě**, lid orlí bohyně **zvítězil**, neboť prý i oni sami byli **bohové**
- **Firbolgové** uprchli do **Skotska** nebo se jako **poddaní** nově příchozích usadili na Z irského ostrova
- teprve s Dananny začíná **irokeltská doba** a s ní i **keltská mytologie**, jíž se budeme podrobněji zabývat
- patří jim první **bozi**, přičemž bohyně Danu byla **matkou** dalších bohů (i ona byla ztotožňována s Brigit jakož i pozdější irskou patronkou sv. Brigitou)
- bohyně **Danu** byla současně **dcerou i matkou** nejvyššího nebeského slunečního boha Dagdy

- Danannové byli zběhlí v **kouzlech**, ze svého původního útočiště si přivezli **4 magické artefakty**:
 - **kámen osudu** (zvaný též královský kámen či kámen rozhodnutí), který hlasitě **vykřikl**, když na něj položil nohu **pravoplatný král** Irska, že byl slyšet po celém Irsku, aby se všichni dověděli o novém králi
 - **meč vítězství**, jehož ráně nikdo neunikl, meč byl dědictvím po jejich králi Nuadovi
 - **kopí boha Luga** (bůh **světla**) zářilo jako blesk, tudíž muselo být zahaleno, nikdo neunikl jeho zásahu
 - **kotel hojnosti boha Dagdy**, z nějž se **nasytil každý**, aniž by z kotle ubylo, v jeho přítomnosti nemohl **nikdo zemřít**
 - bůh **Dagda** však měl ještě kouzelný nástroj, který můžeme považovat za **5. předmět: kouzelnou harfu** (viz irský erb), Dagda na ni hrál melodie radosti i smutku, bdění i spánku, čímž se stal **vládcem lidských duší** (snad symbolika **plynouceho času** – pohybů slunce po nebi způsobujících **noc a den**)
- **Dagda** – irokeltský kmenový **bůh-otec**, původce **hojnosti a znovuzrození**

- **Tuan** se znovuzrodil coby král lososů, plaval z moře do řek a jezer té země
- lososa jednoho dne ulovil **rybář krále Uladu**, rybářova žena rybu **snědla** a v jejím těle se Tuan stal **opět člověkem** a jako její a rybářův syn přišel na svět pošesté
- Tuan tedy žil v **6 reinkarnacích** po potopě: jako člověk, jelen, kanec, orel, losos a nakonec opět jako člověk, bral vždy na sebe **podobu**, jež odpovídala **erbovnímu zvířeti** příchozích obyvatel
- po Dannanech přišli ještě **Gaelové**, když se Tuan změnil v lososa...
- poznámky k mýtu:
 - od osídlení Irska v dobách **megalitické kultury** existovala mezi jejími lidmi pevně zakořeněná víra v **převtělování duší** (v člověka i ve zvíře)
 - zda lze **Dananny** považovat již za Keltů nebo jen za **protokeltů**, v tom se odborníci neshodují – tato kulturní vrstva však utvořila **základ irokeltského vědomí a mytologie** (v mýtech sice vystupují jako **bozi**, mají však **lidské rysy**)
 - uvedených **5 invazních vln** je někdy chápáno jako symbolické vyjádření **stupňů polidšťování** přírodních bytostí